

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 1 • NR 6 • 1962

Släkten Falkenbergs tolv schackrutor
Av Jan Raneke



SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heralдинen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Släkten Falkenbergs tolv Schackrutor

Av Jan Raneke

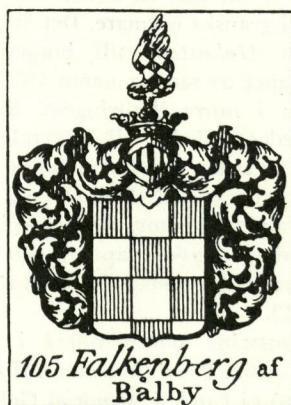
DE SVENSKA släkterna *Falkenberg* kan ledas tillbaka till en viss *Diedrich von Falkenberg*, som 1450 var herre till *Schönermarkt* vid Angermünde i Mark Brandenburg. Den förtjänstfulle släktforskaren, framlidne friherren och majoren Fredrik Falkenberg, har lagt ned mycken möda för att söka anknyta släkten till någon av de talrika släkter Falkenberg, som finns eller funnits på tyskt område, men utan framgång. Elgenstierna redogör också i inledningen till släktens genealogi för några olika släkter Falkenberg, men de för alla från den svenska släkten avvikande vapen.

Den svenska släkten Falkenberg för en häroldsbild, en av silver och rött schackrutad sköld, alltid delad så att fältet får 12 rutor (se figur 1). Låtom oss bortse från släktnamnet och i stället taga vapenbilden som utgångspunkt för ett försök att finna den släktkrets eller den vapengemenskap varifrån släkten utgått. Under medeltiden var ett släktnamn ganska labilt, medan en vapenbild med vissa undantag var förhållandevis stabil.

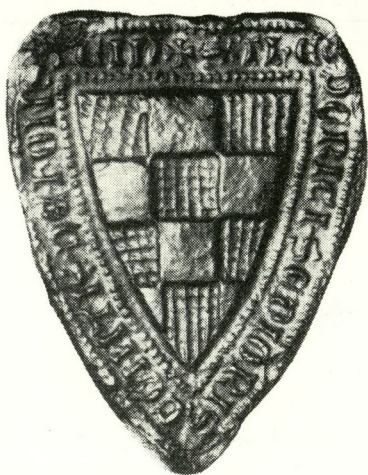
Vi återvänder till Brandenburg. Landet öster om Elbe var vi denna tid ett kolonisationsområde med tyska invandrare, en koloniseringsprocess som

ännu pågick, men som tagit sin början några århundraden tidigare. Det förefaller då ganska sannolikt, att släkten inte har sitt ursprung i den trakt där den först uppträder, utan kommit väster eller sydväst ifrån, från det gamla tyska området. Personer med namnet Falkenberg förekommer i trakten av Angermünde redan på 1300-talet, deras vapen är dock ej kända.

Schackrutemönstret som vapenbild föres av släkter bl a i Rhenlandet, Franken och i de tyskbohmska gränstrakterna. Antalet rutor varierar även inom släkterna liksom tinkturerna.



1. Falkenbergvapnet efter Carlskiölds vapenbok.



2. Sigill för Dietrich von Hohnstein, »S. Theoderici Comitis de Honsteyn», 1359. Efter Posse.

Silver och rött för ex.vis Starkenburg-grenen av släkten *Spanheim* i Rhenlandet och *Wagegg* i Franken. Rutmönstret utgöres här som regel av mindre rutor. Dessa släkter och åtskilliga andra kan vid närmare påseende bortgallras. Namnskick, godsens geografiska belägenhet och vasallförhållanden talar mot varje samband.

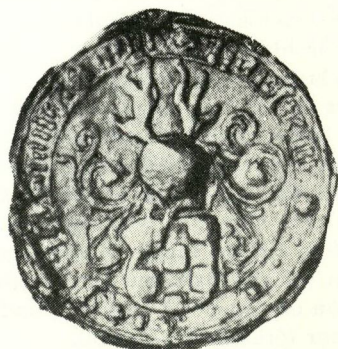
Vi har däremot en annan släkt, som vi skall granska närmare. Det är greve-släkten *Hohnstein* till borgen och grevskapet av samma namn vid Nordhausen i norra Thüringen. Släkten kan ledas tillbaka till 1100-talet och förde alltsedan sitt första framträdande en schackrutad sköld, konstant innehållande 12 rutor, alltså precis som det falkenbergiska vapnet, och tinkturen är desamma, silver och rött (se figur 2).

Hohnsteins *hjälmprydnad* i äldsta tid är enligt Posse (se litteraturförteckningen) ej känd. I *Armorial Gelre* avbildas Hohnstein-vapnet också utan hjälmprydnad, men åtminstone en

linje förde (c. 1318) efter förvärvet av grevskapet *Klettenberg* grevarna von Klettenbergs hjälmprydnad, två hjorthorn (se figur 3). Fragment av en sannolikt äldre hjälmprydnad påvisas emellertid av Neubecker i vapensviten på rådhusbordet i Lüneburg, som kan dateras till c. 1330. Här kan skönjas två vingar, dexter röd, sinister vit och mellan dem något obestämt föremål omväxlande av rött och vitt. Hjälmprydnaden bevisar i och för sig ingenting, då den ofta utgjorde skiljetecken mellan olika grenar av en släkt, men Falkenberg för som bekant en vinge, schackrutad i sköldens färger.

Vid en närmare granskning av släkten Hohnsteins kända medlemmar och deras förehavanden framgår, att en *Johann von (Hohnstein) Heldringen* (se figur 3) år 1457 pantsatte och sedermera sålde sitt gods Heldringen i Thüringen och gick i brandenburgisk tjänst. Han erhöll därvid godset *Vierraden*, ett 30-tal mil nordost om den gamla hemorten, och efter vilket han sedan kallade sig.

Vid en blick på kartan finner man att Vierraden just gränsar till *Schöner-*



3. Sigill från 1452 för Johann von Hohnstein, »Grave Hans von Honstein», alias Johann von Heldringen, senare von Vierraden. Efter Posse.

markt, godset som falkenbergarnas stamfader innehade 1450. Kan detta enbart vara en tillfällighet? I falkenbergiska släkten är typiska förnamn *Diedrich*, *Hans* (*Johann*) och *Heinrich*. Dessa är också de vanligast förekommande namnen inom släkten Hohnstein. Detta förhållande motsäger inte ett släktskapsförhållande, men bevisar just ingenting i detta fall, då dessa förnamn är ytterst vanliga i denna del av Tyskland vid denna tid. Ovan nämnde Johann von Heldrungsens fader hette Heinrich och dennes farfar Diedrich, därpå finner man omväxlande Heinrich och Diedrich bakåt till 1200-talets början.

Av det bristfälliga genealogiska material jag haft tillgång till har således inte något släktsamband kunnat på-

visas. Släkten Falkenberg kan också ursprungligen ha varit vasaller eller borgmän under Hohnstein. Samband mellan vapnen förefaller i varje fall högst sannolikt. Ett uppslag som med varm hand överlämnas till genealoger av facket.

Litteratur:

- Elgenstierna: Den svenska adelns ättartavlor, del II, 1926.
Fr. Falkenberg: Falkenbergiska släktboken, Stockholm 1937.
Otto Posse: Die Siegel des Adels der Wettiner Lande, Dresden 1903.
Ottfried Neubecker: Die Wappen auf dem Falttisch im Fürstensaal des Rathauses zu Lüneburg (Lüneburger Blätter, Heft II, 1951).

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.